

Дерябіна А. А.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

НОМІНАТИВНІ ТЕРМІНОСПОЛУКИ МОДЕЛІ «ІМЕННИК + ІМЕННИК» У НІМЕЦЬКІЙ ФАХОВІЙ МОВІ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

У статті розглянуто кількісні та якісні характеристики терміносполук моделі «іменник + іменник» у німецькій фаховій мові цивільного права на матеріалі суцільної вибірки із Цивільного кодексу Німеччини, окремих судових вироків на державному і федеральному рівнях, а також коментарів до цивільного кодексу Німеччини. Ядром терміносполук виступає іменник у називному відмінку, доповнений іменником у родовому відмінку, що концентровано передає предикативні відношення. Трансформаційний підхід до аналізу терміносполук дозволяє ідентифікувати атрибутивні відношення, побачити у родовому відмінку більш вузькі категорії носія або об'єкта дії, носія ознаки тощо. Модифікація терміносполук залежить від типу тексту і їх функцій. У всіх терміносполуках можливе опущення означення в родовому відмінку протягом тематичного розгортання, тому виокремлюємо відносно сталі, варіативні і вільні терміносполуки моделі «іменник + іменник».

У відносно сталих терміносполуках означення в родовому відмінку може опускатися за умови, коли абстрактні (віддієслівні або відприкметникові) загальні назви вимагають актанта. До варіативних терміносполук належать словосполучення, які при вживанні тих самих морфем мають схожі структурні модифікації, наприклад, дві паралельні форми терміна – словосполучення (аналітична форма) і складне слово (синтетична форма). Вільні терміносполуки охоплюють термінологічно ненормативні сполуки, які утворені ситуативно, залежать від комунікативної мети і не носять загальноприйнятий характер.

Проведене дослідження дозволяє розглядати номінативні терміносполуки моделі «іменник + іменник» як специфічну ланку юридичної терміносистеми, що характеризуються прозорою мотивацією, семантичною цілісністю, точністю відтворення змісту. Ці властивості компенсують відсутність у терміносполук однієї з важливих ознак терміна – лаконізму форми. Номінативні терміносполуки слугують для побудови речень та цілих текстів засобами професійної мови, що забезпечує належний рівень професійного спілкування.

Ключові слова: фахова мова, терміносполуки, цивільне право, відносно сталі, варіативні і вільні терміносполуки, німецька мова.

Постановка проблеми. У сучасних національних терміносистемах різних галузей знань значне місце посідають номінативні терміносполуки, до складу яких входять дві і більше повнозначні мовні одиниці, як-от: *зобов'язальне право, заміна кредитора, притягнення до кримінальної відповідальності* тощо. Вони утворюють певний прошарок лексики, що створюється і відтворюється в процесі комунікації, задовольняючи потреби в спеціальній номінації наукового знання. Останніми десятиліттями розгляду номінативних терміносполук приділена значна увага у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві у працях В. Адмоні, Л. Гаращенко, В. Даниленко, Б. Жандо, В. Лейчика, Д. Лотте, Л. Веклинець, І. Волкової, Б. Михайлишина, Т. Панько, О. Покровської, О. Чайки та інших. Такий посилений інтерес до номінативних терміносполук викликаний насамперед їх високою продуктивністю, яка є «виявом

універсальної загальномовної тенденції до усунення суперечностей між обмеженою кількістю номінативних засобів та необмеженою кількістю об'єктів номінації шляхом використання словосполучень у номінативній функції» [6, с. 14].

На даний час проаналізовано структурні та семантичні особливості номінативних терміносполук у метамовах різних галузей: економічної (О. Чуєшкова), фінансово-бухгалтерської (О. Чумак), екологічної (О. Бондар, В. Чумак), медичної (Н. Місник), електротехнічної (Л. Козак), нафтогазової промисловості (С. Дорошенко), хімічної (Н. Цимбал), швацької промисловості (О. Романова), загальнотехнічної галузі (Л. Гаращенко) тощо. Проте номінативні терміносполуки у фаховій мові цивільного права досі залишалися поза увагою дослідників, що й зумовлює **актуальність** нашого дослідження. Іменники у складі номінативних терміносполук у досліджуваній

фаховій мові можуть поєднуватися з прикметниками (*tilgungsfähige Hypothek* «погасима іпотека»), дієприкметниками (*unkündbare Hypothek* «безстрокова іпотека»), порядковими числівниками (*die zweite Hypothek* «друга іпотека»), іншими іменниками (*Kündigung der Hypothek* «розірвання договору іпотеки»), з дієсловами (*mit einer Hypothek belasten* «закладати майно під іпотеку»). Досить поширеними є номінативні терміносполуки моделі «іменник + іменник», де другий іменник вживається у родовому відмінку, як-от: *Verbindlichkeit des Nichterklärten* «обов'язковість неоголошеного», *Verfügung des nichtberechtigten Verkäufers* «розпорядження неправочинного продавця», *Unmöglichkeit der Lieferung* «неможливість поставки». Саме на них ми детально зупинимось у цій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Модель «іменник + іменник», в якій залежний іменник виступає у родовому відмінку – це особливий тип номінативних словосполучень. У граматиці Пор-Рояля ця модель пов'язується з відношеннями причинності, що утворюють ядро поняття «закон» [2, с. 32–33]. Це відношення цілого до частини, частини до цілого, суб'єкта до атрибута, атрибута до суб'єкта, дієвої причини до результату, результату до причини, кінцевої причини до результату, речовини до її компонентів, власника до його речей, власної назви до загальної або одиничного до видового [5, с. 8]. Однією з особливостей цієї моделі є те, що поєднання слів засновані на автокомбінаториці, тобто на об'єднанні слів одного морфологічного класу. Іменник як частина мови характеризується іншими валентними властивостями, ніж дієслово, оскільки категорійна синтаксична валентність залежить, насамперед, від належності слова до певного лексико-граматичного розряду. Для іменника з його значенням предметності важлива сполучуваність з такими словами, які розкривають різні якості і властивості предметів і явищ, а також відношення між ними. Тому однією з основних валентностей іменника є здатність поєднуватися з різного роду визначеннями, в тому числі визначеннями, вираженими іменником у родовому відмінку, який підпорядкований керуючому компоненту групи – ядру терміносполуки [1, с. 61; 4, с. 110]. Ядро номінативної терміносполуки, будучи синсемантичним словом, неодмінно вимагає конкретизації, деталізації, уточнення про предмети, явища, процеси тощо, як-от: *Ersatz des Schadens* «відшкодування збитків», *Neuverteilung der Machtbefugnisse* «перерозподіл повноважень», *Wandelung des Kaufvertrags*

«зміна купівельного договору». Тому номінативні терміносполуки моделі «іменник+іменник» характеризуються певною смисловою цілісністю, семантичною завершеністю.

Постановка завдання. Мета нашої розвідки – встановити структурні типи номінативних терміносполук моделі «іменник + іменник» та прослідкувати їх морфолого-граматичні модифікації. Об'єктом дослідження виступають терміносполуки моделі «іменник + іменник» у мові німецького цивільного права, що вживаються при укладанні правових законів, актів, при веденні судової справи тощо. Предмет дослідження – структурно-семантичні та граматичні особливості досліджуваних номінативних терміносполук. **Матеріалом** дослідження слугує суцільна вибірка номінативних терміносполук, виписаних з Цивільного кодексу Німеччини [7], окремих судових вироків на державному і федеральному рівнях [10], а також коментарів до цивільного кодексу Німеччини [11]. Загальна кількість номінативних терміносполук у текстах цивільного права обрахована за допомогою програми синтаксичного аналізу німецьких корпусів текстів STTS, створеної в Інституті автоматичної обробки мови при Штуттгартському університеті [12]. Шляхом автоматичного підрахунку різних моделей терміносполук встановлено частоту вживання номінативних терміносполук моделі «іменник + іменник» у фахових текстах німецького цивільного права. Загалом зафіксовано 571 тисячу терміносполук у текстах обсягом близько 2 млн. слововживань, з них 67% (382 570 терміносполук) припадає на номінативні терміносполуки (див. [3, с. 78]), що можна пояснити необхідністю точної номінації фахових понять. Номінативні частини мови утворюють ядро у проаналізованих фахових текстах, оскільки це пов'язано з їхньою специфікою, а саме визначенням, ідентифікацією і характеристикою певних осіб, дій, явищ. Номінативні терміносполуки моделі «іменник + іменник» охоплюють 92 965 словосполучень (24,3%).

Виклад основного матеріалу. У моделі «іменник + іменник» ядром терміносполуки виступає іменник у називному відмінку, доповнений іменником у родовому відмінку. Синтаксично йдеться про сполучення двох номінативних груп, як-от: *Abschluss des Vertrags* «укладання договору», *Mangel der Form* «формальний недолік», *Minderung des Kaufpreises* «зниження покупної вартості». Як підвид цієї моделі розглядаємо поєднання залежного іменника з поширеним означенням на кшталт *Geschäfte des täglichen*

Lebens «поточні справи», *Umdeutung eines nichtigen Rechtsgeschäfts* «зміна юридичної оцінки угоди, яка втратила чинність». Інша особливість моделі «іменник + іменник» полягає в тому, що вона є концентратом предикативних відношень, тобто може трансформуватися у речення, де атрибутивний родовий відмінок виступає як підмет, присудок, доповнення. На особливу увагу заслуговують віддієслівні іменники з суфіксом *-ung*, що виступають ядром терміносполуки і володіють високою синтагматичною активністю (вживаністю) у мовленні [1, с. 62], як-от: *Verfügung eines Nichtberechtigten* «розпорядження неправочинної особи», *Herabsetzung des Kaufpreises* «зниження купівельної ціни», *Wandelung des Kaufvertrags* «зміна купівельного договору». Трансформаційний підхід до аналізу досліджуваних терміносполук дозволяє побачити у родовому відмінку більш вузькі категорії, як-от: 1) носій дії: *Forderung des Eigentümers* «вимога власника» ← *der Eigentümer fordert* «власник вимагає»; 2) об'єкт дії: *Herausgabe der Sache* «повернення речі» ← *die Sache wird herausgegeben* «річ повернуть»; 3) носій ознаки: *Unmöglichkeit der Leistung* «неможливість виконання» ← *die Leistung ist unmöglich* «виконання неможливе» тощо. З наведених прикладів видно, що ядром терміносполуки переважно виступають віддієслівні іменники, які вимагають додаткового уточнення через означення. У проаналізованих терміносполуках не зафіксовано сталості одразу у лексичному, структурному та морфологічному аспектах. Модифікація терміносполук залежить від типу тексту і їх функцій. У всіх терміносполуках моделі «іменник + іменник» можливе опущення означення в родовому відмінку протягом тематичного розгортання, як-от: *Unmöglichkeit der Leistung* «неможливість виконання» → *die Unmöglichkeit* «неможливість» [11, § 2171]. З огляду на це виокремлюємо відносно сталі, варіативні і вільні терміносполуки моделі «іменник + іменник».

У відносно сталих терміносполуках моделі «іменник + іменник» у фаховій мові цивільного права означення в родовому відмінку може опустатися за умови, коли абстрактні (віддієслівні або відприкметникові) загальні назви вимагають актанта. Оскільки таке опущення зумовлено контекстуально і відбувається за тим же принципом, що й опущення прикметникового означення, розглянемо їх структурні властивості. Структурно і лексично сталими є такі терміносполуки, як *Abgabe der Willenserklärung* «вираження волевиявлення», *Verfügung eines Nichtberechtigten* «роз-

порядження неправочинної особи», *Unmöglichkeit der Leistung* «неможливість виконання», *Geschäfte des täglichen Lebens* «поточні справи». У терміносполуці *Unmöglichkeit der Leistung* «неможливість виконання» залежний компонент опускається не лише у повторах, а й тоді, коли ядерний іменник поширюється прикметниковим означенням у рамках поняттєвої детермінації: *Unmöglichkeit der Leistung* «неможливість виконання» → *anfängliche/nachträgliche Unmöglichkeit* «початкова/ подальша неможливість» [11, § 275]. Через таке розширення лівої позиції виникають нові лексичні одиниці, де відбувається семантична зміна, зумовлена контекстуально. Аналіз показав, що перестановка послідовності компонентів неможлива. Означення в родовому відмінку не може набути нових означень без семантичної зміни терміносполуки, як-от: *Unmöglichkeit der Leistung* «неможливість виконання» – **Unmöglichkeit der fälligen Leistung* «неможливість поточного виконання»; *Abgabe der Willenserklärung* «вираження волевиявлення» – **Abgabe der eigenen Willenserklärung* «вираження власного волевиявлення». Тут йдеться не про мовне, а про термінологічно зумовлене обмеження. Завдяки новим означенням виникає інша терміносполука, утворена на основі сталої синтаксичної конструкції. З огляду це можна говорити про відносну стабільність структури терміносполуки. Трансформація терміносполук у складні слова не зафіксована, пор. *Unmöglichkeit der Leistung* → **Leistungsunmöglichkeit* «неможливість виконання»; *Abgabe der Willenserklärung* → **Willenserklärungsabgabe* «вираження волевиявлення». Попри те, що німецькі складні слова допускають вираження атрибутивних зв'язків, ці терміносполуки можна віднести до нечисельних випадків, які не утворюють складних слів і не допускають трансформації в конструкцію з *von*.

Оскільки в терміносполуках вживаються іменники, ми проаналізували категорію числа. Для терміносполуки *Unmöglichkeit der Leistung* «неможливість виконання» не характерні модифікації з формою множини. Вживання терміна лише в однині спричинено тим, що ядерний іменник виражає абстрактне поняття. У контексті права договірних зобов'язань, звідки взята ця словосполука, вона конвенційно означає виконання договірних чи врегульованих законом зобов'язань однією з сторін. У терміносполуці *Abgabe der Willenserklärung* «вираження волевиявлення» ядерний іменник також не вживається у множині на противагу економічному дискурсу, де він виступає у значенні «продаж», як-от: *größere*

Abgaben an der Börse «збільшені продажі на біржі» [9, с. 77]. У значенні «щось висловлювати» ця віддієслівна лексема у колокації з іменником *Willenserklärung* «волевиявлення» вживається лише в однині. Обмеження в числі стосується також іменника у родовому відмінку, який вживається лише в однині: *Abgabe der Willenserklärung* «вираження волевиявлення» → **Abgabe der Willenserklärungen* «вираження волевиявлень». Форма множини граматично можлива, але в термінології права за абстрактним позначенням закріплена форма однини. Дещо інше вживання форм множини спостерігаємо у терміносполуці *Verfügung eines Nichtberechtigten* «розпорядження неправочинної особи». Форма множини тут ситуативно можлива, оскільки значення нової форми не змінюється, як-от: *Fälle der Konvaleszenz von Verfügungen eines Nichtberechtigten* «випадки визнання дійсними розпоряджень неправочинної особи» [11, § 185]. Форма множини атрибутивного компонента цієї терміносполуки можлива, проте для позначення загального поняття невластива для досліджуваної фахової мови: *Verfügungen von Nichtberechtigten* «розпорядження неправочинних осіб» [11, § 816]. На відміну від наведених терміносполук, *Geschäft des täglichen Lebens* «поточна справа» може мати форму множини, зафіксовану у фаховій мові цивільного права, як-от: *Regelungen über Geschäfte des täglichen Lebens* «врегулювання поточних справ» – *Ansprüche aus Geschäften des täglichen Lebens* «позови щодо поточних справ».

До *варіативних терміносполук* належать словосполучення, які при вживанні тих самих морфем мають схожі структурні модифікації. У фаховій мові цивільного права часто вживають дві паралельні форми терміна: словосполучення (аналітична форма) і складне слово (синтетична форма), як-от: *Abschluss des Vertrags* → *Vertragsabschluss* «заключення договору», *Ersatz des Schadens* → *Schaden(s)ersatz* «відшкодування збитків», *Mangel der Form* → *Formmangel* «формальний недолік». Перевагу в проаналізованих текстах, насамперед, законах, надають складним словам. Одним із пояснень є принцип мовної економії, коли стисло і влучно передають потрібну інформацію. Окрім того, за допомогою аналітичної форми намагаються уникати нагромодження іменників у родовому відмінку. За нашими спостереженнями, між обома формами нема семантичної різниці, тому вони вважаються взаємозамінними. Разом з тим, у певному контексті лексичне оточення детермінує вживання певної форми терміна. Так, *Formmangel* «формальний недолік» трапляється

частіше за аналітичний варіант завдяки мовній економії. Його вживають у комплексних терміносполуках у поєднанні з прийменником *wegen* «через» або у позиції означення у родовому відмінку зі словом *Heilung* «усунення», як-от: *wegen Formmangels* «через формальний недолік», *Heilung des Formmangels* «усунення формального недоліку». Складному слову надають також перевагу при перерахуванні термінів у коментарях при наведенні можливих претензій, як-от: *Schadensersatz* (§ ...) «відшкодування збитків (§ ...)» [11, с. 536]. Наведені терміносполуки стабільні, якщо вони вживаються на певному рівні абстракції, без референції на якийсь конкретний випадок. Тоді можна говорити про повну лексичну і часткову структурну стабільність, через що зазначені терміносполуки віднесені до частково сталих терміносполук.

Для невеликої групи терміносполук характерна можливість опущення іменника у родовому відмінку, що зумовлено семантикою ядерного іменника: *Minderung des Kaufpreises* «зменшення купівельної вартості» → *Minderung* «зменшення», *Wandelung des Kaufvertrags* «зміна купівельного договору» → *Wandelung* «зміна». Це зумовлено тим, що у фаховій мові купівельного права при використанні лексеми *Minderung* «зменшення» одразу йдеться про *Kaufpreis* «купівельну вартість», чи при *Wandelung* «зміна» – про *Kaufvertrag* «купівельний договір». Про поняттєву самостійність досліджуваних термінів, як-от, *Wandelung* «зміна» свідчать лексикографічні джерела, наприклад, словник Duden [9], в якому зазначена лексема має позначку *jur* «юридичне». У наведених терміносполуках неможлива заміна жодного з компонентів на інші лексеми, але можливе їх опущення без зміни значення терміносполуки. Ці терміносполуки слід розглядати на двох рівнях: на абстрактному і на рівні актуалізації, що особливо важливе для терміносполук *die Lasten der Beweise* «гніт доказів», *Umdeutung eines nichtigen Rechtsgeschäfts* «зміна юридичної оцінки угоди, яка втратила чинність» тощо. Означення можна опускати не лише через контекст, а й тому, що залежний іменник семантично входить до ядерного іменника. У наступних прикладах з терміном *Umdeutung* «зміна» у сполученні з іменником *Rechtsgeschäft* «правова угода» прикметникове означення може бути відсутнє: *Umdeutung eines nichtigen Rechtsgeschäfts* «зміна юридичної оцінки угоди, яка втратила чинність» → *Umdeutung eines Rechtsgeschäfts* «зміна правової угоди» [7, с. 1313] → *die Umdeutung* «зміна»

[11, § 140]. Ця терміносполука як загальне поняття трапляється переважно у законах і в загально-теоретичних юридичних текстах, оскільки на практиці конкретні юридичні випадки, наприклад, недійсне поручительство, переключуються в інші юридичні випадки: *Umdeutung einer formunwirksamen Bürgschaftserklärung in einen formlos wirksamen Schuldbetritt* «зміна формально недійсного поручительства на довільно визнану цесію» [11, с. 3022]. Варіанти терміносполуки трапляються у рішеннях суду з відсилкою на певне положення: *eine Umdeutung im Sinne des § 140* «зміна в межах § 140». Попри такі модифікації зазначена терміносполука має певну стабільність, оскільки вона вживається як номінативна група у ролі заголовка чи ключової одиниці в юридичному словнику [8, с. 1313], в переліку ключових слів. Із цих міркувань ця група терміносполук вважається напівсталюю.

До лексично варіативних терміносполук відносимо частково варіативні словосполучення, в яких один з компонентів можна замінити на іншу лексему. У наведеному прикладі йдеться про заміну ядерного слова: *Annahme des Kindes* → *Adoption des Kindes* «усиновлення дитини». Для першої терміносполуки можливий утворення складного слова *Kindesannahme* «усиновлення дитини», що не зафіксовано для другого варіанта. Варто вказати при цьому на семантичні розбіжності між *Adoption* «усиновлення» і *Annahme* «усиновлення», що пояснює їх можливі колокації. У лексикографічних джерелах перша лексема є терміном, на відміну від другої. У юридичному словнику за редакцією К. Крайфельда [1999, с. 26] для *Adoption* «усиновлення» наведений як синонім термін *Annahme als Kind* «усиновлення», який має дещо інший термінологічний статус ніж *Annahme des Kindes* «усиновлення дитини». Завдяки семантичній самостійності *Adoption* «усиновлення» може вживатися без означення, вираженого іменником у родовому відмінку. У разі контекстуальної потреби ця лексема вживається з означенням: *Die elterliche Sorge endet außerdem durch Tod, Volljährlichkeit oder Adoption des Kindes* «крім того, батьківське піклування закінчується у зв'язку зі смертю, повноліттям або усиновленням дитини» (§ 1765) [7, с. 381]. В іншому контексті, де об'єкт цієї юридичної дії не викликає інтересу, атрибут не вербалізується: *Die Stellvertretung ist ausgeschlossen im Familien- und Erbrecht, insbesondere bei der Einwilligung zur Adoption* «представництво виключається у сімейному та спадковому праві, особливо при пого-

дженні на усиновлення» [11, с. 1212]. Загалом лексема *Adoption* «усиновлення» не у всіх сполученнях з *Kind* «дитина» може замінити еквівалент *Annahme*, наприклад, у сполученні *Annahme als Kind* «усиновлення дитини» → **Adoption als Kind* «усиновлення дитини».

Лексема *Annahme* «усиновлення» багатозначна, через що вимагає додаткового уточнення: *Annahme des Vertragsangebots* «прийняття оферти» (договірне право), *Annahme der Erbschaft* «прийняття спадщини» (спадкове право) тощо. Якщо розглядати терміносполуку *Annahme des Kindes* «усиновлення дитини» у зіставленні з *Adoption des Kindes* «усиновлення дитини», то можна зробити висновок, що тут йдеться про морфологічний варіант сталої дієслівної сполуки *ein Kind annehmen* «усиновити дитину». Зі стилістичного погляду ця терміносполука є синонімічною до терміна *Adoption* «усиновлення». Усе це дає нам право класифікувати терміносполуку як напівсталю.

Вільні терміносполуки складаються з двох підгруп. До першої підгрупи відносимо сполуки, що термінологічно не вважаються нормативними, як-от: *Verbindlichkeit des Nichterklärten* «обов'язковість неоголошеного», *Vollendung der Willenserklärung* «здійснення волевиявлення». Тут ядерною лексемою є віддієслівний чи відприкметниковий іменник, який разом з залежним іменником у родовому відмінку утворюють терміносполуку лише у мовленні.

Друга підгрупа охоплює терміносполуки, утворені подібно до сталих та напівсталих терміносполук, як-от: *Herausgabe des Schrankes* «повернення шафи», *Unmöglichkeit der Lieferung* «неможливість поставки», *Verfügung des nichtberechtigten Verkäufers* «розпорядження неправочинного продавця». При зіставленні їх зі структурно подібними сталими терміносполуками встановлено, що в останніх мова йде про конкретизацію: *Herausgabe des Schrankes* [10, с. 250] «повернення шафи» (за зразком *Herausgabe der Sache* «повернення речі»), *Verfügung des nichtberechtigten Verkäufers* [11, § 816] «розпорядження неправочинного продавця» (*Verfügung eines Nichtberechtigten* «розпорядження неправочинного»).

Сталі і напівсталі терміносполуки можуть конкретизуватися двома способами: 1) іменниковий компонент, що стоїть на місці означення в родовому відмінку, замінюється конкретним об'єктом дійсності: *Schrank* «шафа» як конкретизація *der Sache* «речі»; 2) загальне поняття (напів)сталих терміносполук конкретизується через атрибут. Зазначені групи слів утворюють структуру

«іменник + [прикметник + іменник]_{род.відм.}», як-от: *der nichtberechtigte Verkäufer* «неправочинний продавець» як конкретизація *ein Nichtberechtigter* «неправочинний». Детермінація означенням може відбуватися як загальне уточнення лише за певної умови, як-от: *die Unmöglichkeit der dem Schuldner obliegenden Leistung* «неможливість виконання послуги боржником». На відміну від сталих і напівсталих терміносполук ці сполуки утворені ситуативно і не носять загальноприйнятий характер. При рішенні про стабільність важливу роль відіграють поруч з варіативністю на лексичному і структурному рівнях термінологічний аспект і референційність до об'єктів дійсності. Сполуки, які ситуативно залежать від комунікативної мети, ми вважаємо вільними терміносполуками.

Висновки і перспективи дослідження. Проведене дослідження дозволяє розглядати номінативні терміносполуки моделі «іменник + іменник» як специфічну ланку юридичної терміносистеми, що характеризуються прозорою мотивацією, семантичною цілісністю, точністю відбиття змісту позначуваного. Вказані властивості компенсують відсутність у терміносполук однієї з важливих ознак терміна – лаконізму форми. Ядром терміносполук виступає іменник у називному відмінку, доповнений іменником у родовому відмінку, що концентровано передає предикативні відношення.

Трансформаційний підхід до аналізу терміносполук дозволяє ідентифікувати атрибутивні відношення, побачити у родовому відмінку більш вузькі категорії носія або об'єкта дії, носія ознаки тощо. Модифікація терміносполук залежить від типу тексту і їх функцій. У всіх терміносполуках можливе опущення означення в родовому відмінку протягом тематичного розгортання, тому виокремлюємо відносно сталі, варіативні і вільні терміносполуки моделі «іменник + іменник». У відносно сталих терміносполуках означення в родовому відмінку може опускатися за умови, коли абстрактні (віддієслівні або відприкметникові) загальні назви вимагають актанта. До варіативних терміносполук належать словосполучення, які при вживанні тих самих морфем мають схожі структурні модифікації, наприклад, дві паралельні форми терміна – словосполучення (аналітична форма) і складне слово (синтетична форма). Вільні терміносполуки охоплюють термінологічно ненормативні сполуки, які утворені ситуативно, залежать від комунікативної мети і не носять загальноприйнятий характер.

Перспективним вважаємо дослідження номінативних терміносполук зі структурою *іменник + прикметник + іменник*, *прикметник + іменник* у фаховій мові цивільного права, що матиме прикладне значення для методики викладання іноземних мов як фахових мов.

Список літератури:

1. Белоусова Т.А., Фисунова Н.В. Субстантивные генитивные словосочетания в современном немецком языке. *Научные ведомости*. Серия Гуманитарные науки. 2015. № 6(203). Выпуск 25. С. 60–65.
2. Грамматика общая и рациональная Пор-Рояля. Москва : Прогресс, 1998. 272 с.
3. Дерябіна А.А. Структурні особливості терміносполук німецької фахової мови цивільного права. *Міжвузький збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту імені Івана Франка*: зб. наук. пр. Вип. 28: Актуальні питання гуманітарних наук, 2020. С. 74–81.
4. Кійко С.В. Принципи укладання «Німецько-українського словника термінів промислової автоматизації». *Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики*. Чернівці : Родовід, 2019. Вип. 2. С. 109–118.
5. Степанов Ю.С. Пор-Рояль в европейской культуре. *Грамматика общая и рациональная Пор-Рояля*. Москва : 1998. 272 с.
6. Цимбал Н. Ономазіологічний погляд на термінотворення в органічній хімії. *Українська мова*. 2007. № 1. С. 30–36.
7. BGB. Bürgerliches Gesetzbuch. 79. Aufl. München: dtv, 2017. 890 S.
8. Creifeld K. Creifelds Rechtswörterbuch. München: Beck, 2002. 1698 S.
9. Duden Duden. *Deutsches Universalwörterbuch* / Hrsg. von der Dudenred. 9. Aufl. Mannheim [u.a.]: Dudenverl., 2019. 2144 S.
10. Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen: BGHZ. Bd. 208. Köln [u.a.]: Heymanns, 2016. 662 S.
11. Palandt. Bürgerliches Gesetzbuch. 76. Aufl. München: Beck, 2017. 3247 S.
12. Thielen C., Schiller A., Teufel S., Stöckert C. Guidelines für das Tagging deutscher Textkorpora mit STTS. *Technical report, IMS and Sfs*, 1999. URL : <http://www.sfs.uni-tuebingen.de/resources/stts-1999.pdf>.

**Deriabina A. A. NOMINATIVE TERMS OF THE MODEL “NOUN + NOUN”
IN THE GERMAN PROFESSIONAL LANGUAGE OF CIVIL LAW**

The article considers the quantitative and qualitative characteristics of terms of the model noun + noun in the German professional language of civil law on the basis of a sample from the German Civil Code, individual court verdicts at the state and federal levels, and comments to the German Civil Code. The core of terminological compounds is a noun in the nominative case, supplemented by a noun in the genitive case, which concentrated conveys predicative relations. The transformational approach to the analysis of terms allows to identify attributive relations, to see in the genitive case narrower categories of the carrier or object of action, the carrier of the sign. Modification of terms depends on the type of text and their functions. In all terms is possible to omit the definition in the genitive case during the thematic development, so we distinguish relatively constant, variable and free terms of the model noun + noun.

In relatively stable terms, the definition in the genitive case may be omitted provided that abstract (fromverb or fromadjective) common names require an actant. Variable terms include phrases that in use of the same morphemes, have similar structural modifications, for example, two parallel forms of the term - a phrase (analytical form) and a complex word (synthetic form). Free term compounds include terminologically non-normative compounds that are formed situationally, depend on the communicative purpose and are not generally accepted.

The research allows us to consider the nominative term-compounds of the model noun + noun as a specific part of the legal terminology, characterized by the transparent motivation, semantic integrity, accuracy of content reproduction. These properties compensate for the absence of term compounds in one of the important features of the term – the conciseness of the form. Nominative terms are used to construct sentences and the whole texts by means of professional language, which provides an appropriate level of professional communication.

Key words: professional language, terms, civil law, concerning steel, variable and free terms, German language.